

Globine z vodami imajo sploh menj stalagmitov; sicer tudi menj stalaktitov, zato pa tem večje; nahajajo se ob krajéh strug ali pa takoj nad njimi. Največji stalaktit, tako zvano „Slonovo glavo“, ima Planinska jama v onej polovici, ki drži proti Studenemu. Največji stalagmit, v visokosti skoro 10^m, ima Kalvarija v Postojinski jami.

Dolgost vseh podzemeljskih votlin se ne da na tanko preračunati, ker jih je večina še premalo poznata in preiskana; to je le mogoče pri večjih jamah. One jame, ki imajo po več kot $\frac{3}{10}$ kilometra v dolgosti, dolge so vsega skupaj nad 19 kilometrov. Od teh pripada Postojinski z vsemi stranskimi hodi skoro 6 kilometrov; le 200^m menj Planinski; 2 kilometra jamam pri Unci poleg Planine; po več kot 1 kilometer Kriški jami pri Loži in Pivški jami nad Postojino; 1 kilometer Predjami (Lueg), skoro 1 kilometer dozdej znanim jamam pri Škocijanu; pol kilometra Črni jami nad Postojino; po $\frac{1}{3}$ kilometra slednjič Trebiški in Lokviški jami.

(Konec prih.)

Tri Gracije.

Slika iz stolice madjarske.

Spisal dr. Ahasverus.

I.

Malo mest je v Evropi, ali menda na svetu, ki bi imela tako lepotno ležo kakor ogerska metropola, dvojno mesto Budapešt. Pešt ob levem Dunavskem obrežji stoji v ravnini, katera se daleč tja doli na vzhod razprostira v veliko ogersko planjavo. Buda pa ob desnem obrežji objema višine in nje glavni del, t. j. tako imenovana trdnjava (vár), v kateri so kraljevski grad in poslopja najvišjih civilnih in vojaških uradov, stoji na vrhu trdnjavske „gore“. Kar Budapešt posebno krasi, to je Dunav, velika reka, veličastno tekoča med sesterskima mestoma, po kateri plava gori in doli, sem ter tja množina vsakaterih velikih in malehnih parobrodov, ladij in čolnov. V sporedu s trdnjavsko goro je proti jugo-vzhodu tik Dunava Blocksberg s svojo citadelo, od koder se Budapešt vidi v naj-

lepši panorami. Madjari imenujejo to goro Szt. Gellérthegy, t. j. goro sv. Gerarda, po krščanskem učeniku in mučeniku, kateremu na čast je bila tukaj nekdanj cerkva; še le v bojih proti Turkom, kadar se je ona cerkva razrušila in na mesto nje tam v brambo postavila trdnjavica, t. j. neki „blockhaus“, dobila je gora ime Blocksberg, pod katerim je dan danes znana.

Blocksberg je na iztoku zadnji krajec tako imenovanega Bakonjskega gozda (Bakonyi erdő, Bakonyer-Wald), ki se med Blatnim jezerom (Baton) in Dunavom razprostira. Od Blocksberga ali Gerardove gore proti zapadu in severu se vrstijo različne gore in višine: Adlersberg (Sashegy), kjer zori slavnoznano rudeče vino, mali Schwabenberg, tudi z vinogradi obsajen, veliki Schwabenberg ali sploh Schwabenberg (Svabhegy) imenovan, obsejan z razkošnimi vilami, kamor se vozijo Budapeščanci po gorski železnici iz mesta v sveži zrak, prav kakor na svoj domači Rigi. Še višja je Ivanova gora (Johannisberg, Jánoshegy), in med gorama Schwabenberg in Johannisberg je prekrasen Kotič — Auwinkel (Zúgliget), in na severni strani Ivanove gore lepa Leopoldova dolina. Ob Dunavu proti severu je Kalvarija, Matjaževa gora itd. itd.

V Budi ali Budimu so staroslavne in znamenite toplice z različno zdravilno, toplo in vročo vodo, katera na mestih izvira po 50° R. vroča. Pod Blocksbergom je tako imenovano račko, t. j. srbsko mesto, kjer pa je Racev ali Srbov (rác, Raitz = Srbin) malo več živih ostalo, dasi jih je tukaj bilo nekdanj mnogo; največ se jih je preselilo na pokopališče, kar tam pričajo mnogoštevilni srbski grobni spomini; tisti pa, ki niso pomrli, ti so se največ pokatoličanili in po katolicizmu zajedno pomadjarili. — V tem le še po imenu srbskem mestu slovijo tri topliške kopeli, in sicer račka kopel (Rácfürdő, Raitzenbad), Bruckbad (Budafürdő) in Blocksbad (Sárosfürdő).

Na severni strani Budima je topliški zavod „Cesarska kopel“ (Kaiserbad, Császárfürdő) z Lukeževo kopeljo (Lukasbad, Lukácsfürdő). — Vse te toplice in kopališča pa ne slovijo samo zavoljo zdravilne, dobrodejne vode, temveč tudi zavoljo naslad, katere so v teh zavodih brez vseh zaprek vselej na dnevnem redu ali v stari navadi, in nihče se moralno ne zadeva ob nje.

Pravim biserom ogerske metropole se more imenovati Margaretin otok (Márgit sziget), ležeč sredi Dunava s krasnim parkom, boga-

timi raznovrstnimi rožnimi nasadi in prelepim kopališčem. Pešt v svoji ravnini nima mnogo prirodnih zanimivostij; posebnega spomina vreden je le „mestni gozdič“ (Város-liget, Stadtwaldchen), kamor se dohaja iz mesta po najlepši in celo novi ulici, tako imenovani radialni cesti (sugar ut); pa diči se Pešt s krasnimi palačami in z velikomestnim življenjem, med tem ko je zastareli Budim zaradi starosti česti vrednemu provincijalnemu mestu podoben. S kratka: Budapešt je paradno dete madjarskega samoljubja, s katerim detetom se Madjari tako tujcem kakor samim sebi bahajo in za katero tudi vse možno žrtvujejo. Konečno še omenjam, da sta sesterski mesti Buda in Pešt zvezani z dvema krasnima mostovoma čez Dunav, ter prosim odpuščanja, če bi mi strog čitatelj zamerjal, da sem proti naslovnemu napisu „Tri Gracije“ pričel naštevati budapeščanske znamenitosti, katere marsikomu niso znamenite. Pa zakaj bi tega ne bil smel storiti? Saj se z nobenim dolgim popisom še nisem zgrešil, in upam, da se ne bodem; no, misliti si morem, da so čitatelji že privajeni čitanju vsakaterega opisovanja, ker z malo izimki vsi pripovedovalci, novelisti in romanopisci, opisujejo na dolgo in široko, na globoko in visoko, na debelo in drobno vsakateri kraj in kotič, kjer se kreče in nahaja junak ali junakinja njihove povesti. Ne vem, zakaj so ti pisatelji toliko popisoljubni, ali zato, ker mislijo, da dotične mestnosti čitatelje res toliko zanimajo, ali ker je mnogo lažje zmisliti si takšne popise, nego pripovedovanja in zanimanja vredne dogodbe. Jaz si mestnosti za svojo povest nikakor nisem zmislil, kakor dotičnih dogodkov ne, temveč navajam stvari, katere more vsako zdravo oko videti in tukaj vidi, ter pravim, da morejo Madjari na svojo metropolo res biti ponosni, kakor so. Budapešt je v resnici lepo, veliko mesto, no, kar mu je na največji kras ali največjo diko, — naj tiho povem, — to so njegove meščanke; saj morem brez pretiranja trditi, da je pač malo mest na svetu, v katerih bi živelo toliko tako lepih ženskih kakor v Budapešti. —

Obče je znano, da so Madjari izborni jahačni, t. j. viteški narod, kakor so Judje izvoljeno ljudstvo božje. Kakor pa si človek ne more misliti mornarja brez morja, ali voznika brez voza, tako tudi nikakor ne viteza brez konja; moderni vitezi, equites, chevaliers, cavalieri, Ritter, . . . ki le na papirnatih ali pergamentnih konjih jašejo, ti so torej v posvetni aristokraciji equites in partibus non equitantium, kakor so v cerkveni hierarhiji episcopi in partibus infidelium.

Konj je, kakor slavni Buffon pravi, „la plus noble conquête, que l'homme ait jamais faite“; čim odličnejši je torej vitezu konj, tem sijajnejši je vitez — ako zna sijajnemu viteštvu primerno tudi jahati. No Madjari so sijajni vitezi: odlični konji, kateri se na Ogerskem odgojajo tako v državnih, kakor v privatnih konjskih zavodih — bolje nego Madjari sami — morejo se meriti z najboljšimi vrstniki po vsej zapadni Evropi. Kakor pa je pravemu vitezu konj neobhodno potreben atribut, tako je z viteštvom tudi lepo ženstvo nerazločljivo združeno. Iz teh jasnih in dognanih zadatkov se more in mora dalje sklepati, da pravi vitezi, kakor so Madjari — ne skrbijo samo o izboljšanju konjskega plemena, temveč tudi ženskega zaroda. —

Večletne skušnje kažejo, da mnogo koristi, ako se ob prilikah za konje, govejo živino, ovce, pse in drugo žival prirejajo razstave ter odlikujejo z darili najlepši izvodi; no bistrourni Madjari pa niso samo pri teh skušnjah ostali; oni sezajo v svojih drznih in smelih mislih dalje nego drugi kulturni narodje, prav kakor jih s svojimi brzimi konji pretekavajo: priredovali so že, in sicer z najboljšim vspehom, poleg razstav za četirinožne živali tudi razstave za dvoonožnice — toda ne za goske, kure i. t. d., temveč javne razstave za ženstvo, kjer se istotako eksemplari najlepših deklet odlikujejo z darili. — Slava viteškim Madjarom za ta razvoj najnovejše kulture! Ogersko ženstvo se povzdigne nad vse ženstvo drugih dežel, in madjarska dekleta bodo ob vseh konkurencah zmagovala kakor ogerski konji. Se ve, da se bistri ogerski konji in krasna ogerska dekleta ne vzrejajo samo za domačo potrebo in sijajnost, — bilo bi jih doma preobilo —, temveč tudi za dragoceni eksport. Že prihajajo kupci po dotično blago iz bližnjih in dalnjih krajev — to je gosposka trgovina in vredna viteškega naroda! —

Marsikateri moralist čitaje te vrste menda v sveti jezi nejevoljno nagrbanči modro čelo; pa kaj morem jaz zato, da pripovedujem facta, non ficta? — Take so stvari v resnici; ako je v njih mnogo cinizma, temu jaz nisem kriv; svobodno pa se na pozitivne dogodke namodrujejo potrebni ali nepotrebni moralni komentari. Resnica je, da se na Madjarskem napravljajo javne razstave ženskih, kjer se dekleta natekavajo s svojo telesno lepoto, kjer jih dotični zvedenci sodniki kakor drugo razstavno blago razmotrujejo vse na drobno in tanko proti vsakateri spodobni morali, proti človeški dostojnosti, proti prvim, najpotrebnejšim in najvažnejšim ženskim čednostim: — na ta način

se ženstvo po polnem demoralizuje in pogublja, v prosto živino ponižuje. — Dalje se more modrovati, da telesna lepota ni nobena osebna zasluga ali čednost, katero bi bilo spodobno z darili odlikovati in javno hvalisati, kajti s tem se umetno goji ona nečimerna gizdavost, ki je najpogubnejša ženska strast, kateri se v obče najteže nasprotuje, in katera je po največ prvi in glavni uzrok vsem drugim ženskim napakam. Nesrečna so ta zaradi svoje telesne lepote javno venčana dekleta, akoprem se začasno mislijo srečne in zavidne. Venci, s katerimi se venčajo, spleteni so iz otrovnih cvetic, pod katerimi usahnejo vse deviške ali ženske čednosti; podobni so vencem, s katerimi so nekrščanski narodje venčevali v smrt izbrane žrtve svojim nečistim bogovom.

Ko je bila ob priliki ljudske svečanosti v gori omenjenem mestnem gozdiči po žurnalih, plakatih in nebrojnih programih napovedana konkurenca lepoticam, moral si je vsakateri človek, ki ni madjarskih pojmov, misliti, da je to šala, kakeršne se drugod dogájajo o karnevalu in maškeradah; a ko je o napovedanem času prišel na označeno mesto, videti je mogel golo resnico. Leta 1882. je bilo krasno vreme 20. avgusta, v dan sv. Štefana, posvečenega kralja in patrona ogerskega, kateremu na čast se nikakor ni šalilo, kakor se šali na karnevalni vtorek, temveč v največji resnobi se je sililo in gnetlo ženstvo pred sodni stol modernih Parisov. Izginila je v gorečem hrepenenji po zaželenem jabolku vsa ženska, da ne rečem deviška sramežljivost, ostale so v srcih lepotičnim konkurentinjam le grenke drože najbridkejše medsobne zavisti. — —

Zdaj pa še jedenpot pravim, da je malo mest, v katerih bi živelo toliko lepotic kakor v Budapešti. S tem izrekom se vračam po zgorajšnjih ovinkih konečno h glavnemu napisu.

I.

L' aberration des comètes
n'est pas plus difficile à calculer
que le mouvements du coeur, de
l'esprit, et surtout de l'
amour propre de femmes.

Mirabeau.

Leta 1875., ko sem začel opazovati in preišljevati razne znamenitosti ogerske metropole, prikazala so se v svet, t. j. v javne družbe, bale, koncerte itd. tri mladostna dekleta, sestre, katere so po

vsem velikem mestu slovele zavoljo izredne lepote svoje ter se za tega delj imenovalé kratko le „tri Gracije“.

Slava gospé Hiúsághyjeve, matere teh krasotic, tudi ni bila malehna, in sicer ne samo zato, ker je te Gracije porodila in odgojila, udeleževala se vsakaterih dobrodelnih društev, kazala v svojem razkošnem mestnem stanovanji kakor v krasni vili na Schwabenbergu sijajno gostoljubje, za kar so jo v goste vabljeni žurnalisti mnogo mnogo slavili, — temveč tudi zato, ker je bila še sama res lepa ženska.

Gospa Hiúsághyjeva, akoprem mati treh že za ženitev doraslih hčeri, ohranila se je še prav mladostna. Bila je srednjevelike, gibkopolne, po vsem krasnomerne rasti in postave; kipar ali slikar bi si ne mogel želeti primernejšega modela dovršene ženske. Nje zanimivo lice je ohranilo še polno svežost; kadar se je smehljala, — kar je bilo mnogokrat — kazala je zalo drobne bele zobe; v njenih velikih črnih očeh pod gostimi senčnatimi obrvmi je gorel žarno iskreči se ogenj, in njeno svetločrni kodri so ukraševali v veliki obilosti njeno lepo in ponosno glavo. No, gospa Hiúsághyjeva se je bližala štiridesetemu letu; a kdo bi ne vedel, ki je ženstvo opazoval in spoznaval, da se mnogoterim ženam, kadar se bližajo tej pomenljivi dobi, vzplamte z vso silo in gorečnostjo vse one strasti, katere so se jim bile zažarile v prvem dekliškem razcvetu. —

Kar se gospodičen Hiúsághyjevih tiče, mislim da mi jih, po njih matere kratkem popisu, pač ni treba še posebno opisavati; omenjam le, da so po vsem bile ustvarjene po materi; bile so nepopisljivo lepe, prekrasne, v prvem mladostnem, torej najnežnejšem razcvetu. Ako bi jih primerjal z materjo po nekakšnem pesniškem prispodobljevanji, rekel bi: gospodične Hiúsághyjeve so bile podobne najkrasnejšemu pomladanskemu, a gospa Hiúsághyjeva najlepšemu jesenskem dnevju.

Zdaj je menda treba, da čestitim čitateljem predstavim še očeta treh Gracij in moža njih matere; zajedno pa brž opazujem, da se o možu, ako je že precej prileten, kakor je ta že bil, ter ima zaročeno ženo, katera hoče še za mlado in lepo veljati, na modi in v velikem svetu biti in svojo „mladost“ še uživati, — le malo, ali kakor o zadnji stvari govori. Gospod Hiúsághy de Hiúsághfalva és Göghalom je bil za dvajset let starejši od svoje žene, ter izžit galantnež. Da so mu izpadali lasje ter na mesto njih rastli obili rogovi, to ga je

malo brigalo: on je hodil svoje poti, žena njegova svoje; táka je moda in morala odlične gospode, vseh onih ljudij, ki vedó, kako je treba v velikem svetu živeti.

V svoji mladosti je bil bojda gospod Hiúsághy vrl dečko in Don Juan prve vrste; mnogo je prebil in preživel, predno se je oženil s šestnajstletnim dekletom, bojda iz čiste ljubezni. — Mlada žena mu je pa vrhu svoje krasote prinesla tudi precej lepo doto in, ker je imel tudi sam svojega premoženja ter kot visoki in imenitni državni uradnik in dostojanstvenik dobival znamenito državno plačo, mogel je živeti v prav ugodnih in sijajnih razmerah. S prva je iz ljubezni svoji mladostni in prekrasni ženi storil vse, kar je mogel in kar je ona želela; malo po malo pa se je tudi nehoté privadil ravnati po volji svoje žene. Tako so tekla leta in ljubezen je pošla; moževa avtoriteta je ginila, žénina je rastla. Gospod Hiúsághy je svoje tri hčerke iskreno ljubil, a malo se je utegnil ž njimi pečati; uradne dolžnosti kakor mnogoteri drugi javni posli so ga otimali njegovi rodbini, tako da se je le malo mogel muditi v družbi svoje žene in svojih otrok. Za tega delj pa si je naravno mlada in lepa žena počela iskati druge družbe.

Hčerke so se odgojevale po najnovejši modi, po kateri so bile tudi vselej oblečene. No, kakšna je ta odgoja? — S prva prepušča mati kilavega otroka dojili, ter se za njega le tedaj briga, kadar ga hoče prijateljicam kazati v paradnem ponosu. K madjarski, slovaški ali nemški dojili pride detinska odgojevalka, — la bonne, — navadno francoska Švicarka, — francoska Švica je namreč že mnogo mnogo let prva eksportna dežela za bonne in guvernante. — Ko dete nekoliko odraste, doide še Angličanka in potem otrok žlobudra madjarski, francoski, angleški, nemški, kar jako občudujejo roditelji in drugi ljudje, ki sami nobenega jezika pravilno in točno ne poznajo. —

Tako so se tudi naše tri Gracije odgojevale; no poleg te „sijajne“ domače odgoje so obiskavale še najznamenitejšo, t. j. najmodernejšo dekliško šolo, pravo žensko akademijo v Pešti, kjer se mlade blagorodne gospodične učé vseh možnih in nemožnih višjih vednostij: filozofije, astronomije, estetike, fizike, kemije in kar je še takšnih znanostij. Da se v tem zavodu uči tudi glasovir in plesna umetnost, to se samo po sebi razumeva.

S šestnajstim letom se navadno konča vse šolsko učenje; silno učene mlade dame stopijo v svet dovrševat svojo svetsko odgojo za prak-

tično življenje. Ako pravim: za praktično življenje, naj si zato vendar nikdo nikar ne misli, da se blagorodne gospodične tedaj učijo gospodinjstva in takšnih stvari, katere je po našem priprostem mnenji vsakateri ženi, materi, gospodinji in ženski v obče treba vedeti. No kaj še! — Praktično življenje namodnega ženskega sveta je neprestano vojskovanje proti moškemu svetu. In ako so tudi veliki stroški in brezkončne priprave v modernih državah za bojne vojaške svrhe, in ako tudi vsi narodje pod tem težkim bremenom stokajo in trpé neizmerno škode: vendar so vse to le malenkosti v primeri z ženskim oboroževanjem in bojevanjem. Blagorodna gospodična, zapustivša šolo ali iznebivša se svoje guvernante, misli jedino le na zavojevanje vseh moških, katerim se milostivo prikaže; naravno je torej, da se za to samoljubno zadovoljevanje, zaželjeno si zmago tudi primerno pripravlja: koliko premišljevanja, koliko skrbij in koliko nejevolje pa stojé te priprave! — Ni lahko si brž vse natančnosti, vsakatero najnovejše mode prisvojiti, vselej vedeti, kakšen mora biti tej ali oni obleki kroj, kakšne barve h takšnemu licu, h takšnim lasem, h takšnim očem. Kakšna frizura in — kar je velevažno — kakšen klobuk, klobuček ali šapka? Kakšne oprave je treba za jutro, kakšne za popoldne, kakšne za večer? Kakšne doma, kakšne zunaj dóma, kakšne na sprehajališčih? Kakšne v tem ali onem, večjem ali manjšem društvu? Kakšne v koncertih, v glediščih, na balih in ob vsakojakih drugih prilikah? — Kako se te skrbi v ženski glavici drvijo ter nežno srce vznemirjajo! Kar pa je pri vsem tem še najgroznejše, to so modistovke, vešče ali nevešče, in potem možje in očetje, ki hočejo z denarjem ščediti in skopo ravnati. — Kadar je vse vojstvo prirejeno, t. j. kadar je toaleta po vsem dovršena, vse ob pravem času na pravem mestu brez madeža in ukora, tedaj je treba še vedeti, kako se s temi silami tudi prav razumno vojuje, kakor vojskovodji, kateri je za boj pripravno razpostavil svojo kavalerijo, infanterijo, artilerijo in vse drugo vojstvo; bojeljubnim krasoticam je torej vedeti treba za vse slučaje, kako stati, kako sedeti in hoditi, kako glavico nositi, kako z očmi ravnati, kedaj žarko in ponosno pogledovati, kedaj se nežno in pohlevno ozirati ali sramežljivo oči povešati, kako in kedaj se nedolžno in prijazno smehljati, kako in kedaj se ošabno naprčivati in jezljivo ali zaničljivo se nadvati; kje in komu veselo ali žalostno koprneče ali malomarno lice kazati; kje, kedaj in komu hrbet obračati, s kakšnim glasom in

o čem s kom govoriti, kaj pritrjevati in kaj zanikavati itd. itd. . . . vedeti je treba še neštivilnih drugih vojevalnih tajnostij, katerih pa se ve da tukaj ne morem naštevati, saj sem menda že po teh primerih dovoljno dokazal, koliko skrbij ima namodno ženstvo s svojo lepoto in strategijo za neprestano vojskovanje, po čemer je razvidno, da se ono nikakor ne utegne brigati, — ako bi se spodobilo — za priproste ženske opravke, za kuharstvo in mnogotere gospodinjske potrebe in različne domače ugodnosti. —

Kar se tiče duševne hrane temu ženstvu, to mu podajejo vsakojaki romani, posebno pa najnovejši francoski, katerim je prvi reprezentant Emil Zola. Naša doba je praktično materijalistična, kakor je naša filozofija induktivno realistična. Romani in drugi romanom podobni literarni proizvodi so navadno izraz ali zrcalo mišljenju in čutenju onega občinstva, kateremu so namenjeni; no čim bolj pisatelj ugaja občnim strastim in težnjam, tem bolj se čita in hvali. Zola in drugi njegovi vrstniki in utemeljitelji naturalističnega romana so ravnali po tem pravilu. Večina blagorodnega občinstva, ki čita romane, blazirana je skoz in skoz, ter nima za vzvišene ideale ali moralično čutenje in mišljenje nobenega pojma; tukaj velja povsem pravilo: *quod non est in sensibus, non est in mundo*. — Ti naturalistični romani, ki prihajajo iz originalno-francoske literarne kuhinje, ali pa se po dotičnem receptu porájajo drugod, morajo biti — kakor francoske jedi blaziranim gastronomom — mnogo in vsakako štupani; saj je glavna stvar uprav štupa, ki čutne živce šegače. Ostra in obila štupa še vsakojake gnjilobe spravlja na gospodsko mizo za največje delikatnosti. Dotični pariški romanokuharji in njihovi posnemalci pobirajo tedaj vsakotere gnjilobe velikomestnega socialnega življenja, ter jih s svojo bujno fantazijo in gorečo besedo tako „ukusne“ pripravljajo, da se vse namodno ženstvo o tej dušni hrani naslaja in krepčá za „praktično“ življenje. Kdo bi se torej čudil, da je to namodno in blagorodno ženstvo v pornografiji tako grozno zvedeno, v ojkonomiji pa tako strašno nevedno?! —

Namodne dame, ki hočejo biti „v velikem svetu“ na „velikem glasu“, trudijo se mnogo mnogo za ta svet, pa malo malo za svoj dom. Snujejo in udeležujejo se vsakojakih „dobrodelnih“ društev, za katere imajo danes tu, jutri tam zborovanje in posvetovanje; brezkončnih skrbij jih stojé dobrodelni bali, koncerti, gledališča, pikniki

itd., za katere morajo ne samo toliko in toliko ljudi z vstopnimi listi nadlegovati, temveč tudi sebi prikladne toalete pripravljati.

(Dalje prih.)

Novejši pisatelji ruski.

Spisal K. Štrekelj.

I.

Nikolaj Aleksejevič Nekrásov.

Ko je l. 1841. Lérmontov v dvoboji storil tragično smrt, pozdevalo se je skoro, da je ž njim umrla tista živa in sarkastična lirika, v kateri se goreče odseva vse mišljenje novega zaroda ruskega, katero je v svoji mladosti popeval s tako sijajnostjo Puškin in kateri se je za njim tako pogumno posvetil pisatelj Demona. Zares, po Lérmontovi smrti se ni pri nobenem tedaj živečih pesnikov občutil tako silno tisti bridki sarkazem, ki je zajemal svojo silo in moč iz zdihovanja in trpljenja narodovega! In vendar je narod vedno še trpel, vedno še so prihajale iz vsake koč, iz vsake vasice iste obupne tožbe, iste strašne kletve, katere občudujemo v pesnih nesrečnega Mihaela.

V tem času, v početku Nikolajeve vlade, ko je novi zarod s strahom oziral se na literarno obzorje, ali bi se mu od kodi ne prikazala nova zvezda; ko je ves narod željno pričakoval drugega pesniškega srca, drugega umetniškega duha, ki bi razumel njegovo mišljenje, občutil njegove bolečine, celil njegove rane: v tem času stopi v St. Peterburg Nikolaj Aleksejevič Nekrásov.

Prišel je tjà, da bi se vpisal v vojake, da bi se učil vojne umetnosti. Zares prične kmalu boriti se, ali ne z mečem, nego s peresom. Prve njegove poskušnje so se vzprejele mrzlo, ravnodušno. Ali to ga ne ustraši in mu ne vzame poguma, ampak še dalje objavlja svoje proizvode v najboljših peterburških listih, in sicer pesni, katerim je ostajalo, dasi jih je stroga cenzura hudo postrigla, vendar še dovolj uporne in sarkastične bridkosti. To ni bil lirični vzlet romantika Žukóvskega, tudi ne elegantna Puškinova ironija, niti jezni

mu prebijejo glavo z dolgim žrebljem, ali ga namažejo z mastjo svinje, zaklane dan pred Božičem na praznik sv. Ignacija ter postavijo poleg njega bodóč šipečji grm, da se z obleko vanj zamota, ako bi hotel vstati. Vampir objeda v grobu tudi samega sebe, a nič menj mu ni v slast meso in obleka sosednih mrličev. Radi tega obhajajo Vlahi grobove svojih rajnih na njih smrtni dan s kadilom, da odvrnejo s tem hudobnega „muronyja“. Mrliče pokopavajo še le z zahajajočim solncem, boječ se, da ne bi o svitu narastajoče luči zablodili in kakemu vampirju v oblast prišli.

(Dalje prih.)

Tri Gracije.

Slika iz stolice madjarske.

Spisal dr. Ahasverus.

III.

Dobrodelno društvo budapeščanskih dam je priredilo sijajen bal v pomoč ubogim sirotam in vdovam.

Bal je bil res sijajen, pokazalo se je na njem vse, kar je lepega in znamenitega v Budapešti; patronesa mu je bila slavna grofica K. in v dotičnem odboru so se odlikovale prve aristokratne in druge glasovite mestne dame. Krasotice, starejše in mlajše, kazale so se v vsej svoji bliščobi; vsakatera je bila v najnovejši toaleti. Človeku, ki ne pleše, so takšni bali zanimive razstave človeškega lepoticja, kjer mu je prilika tako za fiziološke, kakor za psihološke študije v pravem in širjem pomenu. Na tem dobrodelnem balu sem se sešel z grofom Zikonyjem, kateri osobno pozna ne samo v Budapešti, temveč tudi po vsej Ogerski vse lepe ali znamenitejše dame, ve za vse skrivnosti in kateremu ni skrita nobena budoarska tajnost. Ta mož ljubi vse lepo ženstvo; no iz čestiljubja in zaradi popularnosti, katere si v deželi išče, ljubi tudi svojo ogersko domovino, svoj madjarski narod; on se torej mnogo peča z narodno-gospodarskimi vprašanji, briga se za izboljšanje narodnih šol, in posebno

za razcvit domače narodne obrtnosti. Kadar sreča človeka, kateri se le količkaj zanima za te stvari, razlaga mu z veliko gorečnostjo brž svoje narodno-gospodarske nazore.

„No, kako pa Vam dopada nocojšnji bal?“ je vprašal mene prijazno mi roko podavši.

„Prav izvrstno, gospod grof; človek si komaj več ženske krasote misliti ali želeti more, nego je nocoj tukaj zbrane, — in to na prid ubogim sirotam in vdovam — slava madjarskemu ženstvu!“

„Da, krasnega ženstva je res mnogo tukaj zbranega, ako pa tudi na prid ubogim sirotam in vdovam, ali v obče na kakšen prid, to je drugo vprašanje, na katero jaz po svojih nazorih in znanostih celo drugače odgovarjam. Pravim Vam, da vsa ta sijajnost, vse to lepotičje je prazno sleparstvo. Pri nas se gleda le na zunanji efekt, dela se le na videz, za oči, nikakor pa ne za stvar; povsod vlada domišljija in strast, nikjer razum in čednost. Mislite, da so vse te tako imenovane dobredelne dame res zavoljo človekoljubja, zavoljo milosrčnosti in dobredelnosti trudile se za ta bal in tako sem došle, kakor jih tukaj občudujete? — Nikakor ne! — Poznam naše razmere: naše blagorodno ženstvo čuti jedino le záse, ljubi jedino le sebe, ter ne misli na nič družega nego, kako bi svojim strastim in svoji pohotnosti ustrezalo. Tako mu je bila tudi pri tem balu dobredelnost in milosrčnost le pretveza, da more prav kakor v svetlem zrealu kazati svojo nečimurno gizdavost ter v imenu dobredelnosti ali milodarnosti javno ugajati svojim tajnim strastim.“

„Gospod grof, ali niste Vi prestrog sodnik? Jaz se moram le čuditi temu, kar mi pravite; posebno pa, ker Vas poznam in čislam za mnogo zvedenega in rodoljubnega moža, torej tudi vem, da ničesar krivega ne mislite ali napačnega ne govorite. Jaz sem bil do zdaj o tukajšnjem ženstvu in o tukajšnjih socialnih razmerah celo družega mnenja in — ne zamerite mi, — še nisem prepričan o tem, kar sem zdaj slišal; menda Vas je katera krasotica razsrdila ter se za to hudujete: jaz še občudujem Vaše krasno, rodoljubno in milodarno ženstvo!“

To opazko sem izrekel, da bi ž njo zgovornega grofa postavil v prijazno nasprotje in ga tako spravil v še zaupnejši in natančnejši razgovor. Madjarski značaj je namreč v obče podoben ženskemu; Madjar hoče povsod prvo in zadnjo besedo imeti; ako hočeš, da ti svoje in svojega naroda napake odkrit osrčno pove, le hvali in občuduj

njegove dobre lastnosti, a za Boga ne grajaj ničesar resno na njem, kar bi njegovo strastno samoljubje žalilo; ako to storiš, zameriš se mu grozno, in tedaj ti bode kazal in pričal, da ni boljšega in plemenitejšega naroda na svetu. Grof Zikony mi je torej prav zaupno dalje modroval:

„Vas kakor marsikogar moti naša navideznost; jaz Vam še jeden pot pravim, da vse, kar tukaj občudujete, je prazna, nečimurna gizdavost; no, da bode te mojim besedam bolj verjeli, hočem Vam stvar po številkah dokazati. Nabralo se je samo za vstopnino k temu balu nad 10.000 gld.; res, to je lepa svota, vendar svojo glavo stavim, da od teh deset tisoč goldinarjev ne ostane pet sto goldinarjev za dobrodelni namen. Bilo je tukaj že več tako sijajnih „dobrodelnih“ balov z deficiti; dotični odbori polagajo vselej takšne račune, da so bali svrha balom — ali dotičnim odborom. Tukaj se Vam kaže v vsakeršni malenkosti največja potrata. Buketi za balovo patroneso in balove odbornice so se naročili iz Pariza; plesni redi — glejte, kako svilasta in zlatasta je ta stvar! — kotiljonski znaki in traki — kako dragocene so te nečimurnosti! Za vse te gizdave nepotrebnosti se računi tisoč in tisoč goldinarjev in tako dalje za druge stroške; in za dobrodelni namen ostane konečno le kakšna ničevna malenkost. Vendar to še ni največje zlo: jaz sem prepričan, da, akoprem bi ta bal na jedni strani za 500 gld. koristil, bode na drugi strani najmenj za petdeset tisoč goldinarjev škodil; poleg te materijalne izgube se moralna škoda, katero prouzročuje, še nikakor preceniti in preračunati ne more.“

„Blagovolite mi, gospod grof, razjasniti to materijalno izgubo in moralno škodo, kako si jo Vi mislite“, ugovarjal sem jaz drugočas radovedno.

„Stvar Vam bode brž jasna, ako pomislite, koliko stanejo te ženske toalete, katere tukaj občudujete. Jaz Vam morem povedati po priliki ceno vsakatero, kajti po svojih skušnjah, po mnogoterih računih, katere sem moral plačevati, učil sem se spoznavati dotične cene. — Neposredno iz Pariza naročilo se je za ta bal za 25.000 frankov toalet. Obleka grofinje K. stoji 2000 frankov, ravno toliko njene hčere; kneginja Y. je dobila obleko za 2500 fr. in baronka N., ki hoče vselej najlepša biti, plačala je za svojo 3000 fr. V razmeri po takšni ceni so oblečene druge krasotice naše aristokratije in plutokratije, katere oblačijo pariške in dunajske modistke. Vi porečete:

bogate dame se lahko bogato oblačijo, to nikomur ni na škodo. — No, se ve da, ako bi tako ravnale samo bogatinke; vendar, ker navadno ljudem v obče in nam na Ogerskem še posebno le navideznost največ velja, kaže ali kazati se jih hoče torej mnogo, mnogo za bogate, ki nikakor niso. Dame, kakor so kneginja Y., grofinja K., baronka N., gospa L. ali W., ki imajo na leto nad 100.000 gld. dohodkov, morejo že precej za toalete potrošiti, tako da poleg tega nobene škode ne trpijo; vendar ako druge dame tukaj razmotrujete, katerim so le malehni dohodki, a v toaletah se hočejo ipak z onimi bogatinkami skušati: na koliko pogubo pa mislite, da so njim te lepotične capulje? — Ženstvo v obče po ničemer bolj ne hrepeni, nego po lepotičji, ter si ničesar huje ne zavida, nego lepotičje in ljubovnike, katere si z lepotičjem pridobivati namerava. Mnogo našega ženstva vse za toalete žrtvuje; vse pravim, svojo in rodbinsko blagostanje, srečo, mir in spravo svoje hiše in svoje žensko in — človeško poštenje“.

„Kako hudo govorite nocoj, gospod grof!“

„Le resnico Vam pravim, moje besede niso hujše nego so stvari: razmotrujva si dalje balove lepotice. Glejte, kako sijajna je baronka Nincsy! Njena toaleta rivalizuje s prvimi in najbogatejšimi tukaj, akoprem ona nobenega družega premoženja nima, nego svojo telesno lepoto. Opazujte lepo gospo Patány! Dohodki njeni ali njenega moža niso v treh mesecih ali za pol leta toliki, kolikor je ona za ta večer potrosila. Gospa Vitány, žena ministerskega svetovalca, kateri služi na leto 4000 gld., potrebovala je záse in za dve svoji hčeri k temu balu pač najmenj 1000 gld.; itd. itd. mogel bi Vam razjasnovati dotične razmere drugih lepotic: zunanji blišč, pa znotranja temnota! Pri nas se hoče vse več kazati, nego kar v resnici je in velja: uboštvo se pokriva z bogatim pokrovom, živi se čez mero sredstvom za dotično življenje, stroški so vedno večji, nego morejo biti poštene dohodki; a kjer v življenji ni razumnega in poštenega proračuna, tudi nikakor razumnega in poštenega življenja biti ne more, — te pogubne razmere so naša nesreča!“ —

Gospodične Hiúsághyjeve so prišle mimo naju, vsakatera ob roki svojega kavalirja.

„Prekrasne tri Gracije!“ izpregovoril sem jaz, „kaj pa, gospod grof, porečete o njih?“

„No, kaj bi! — žal mi je, ako Vas drugoč iznenadim. Gospa Hiúsághyjevka je s svojimi hčeramí pravi prototip našega namodnega ženstva. Ta žena nikakor ne živi za svojo domačo srečo, za svoje otroke ali za svojega moža, temveč v svoji nečimurni gizdavosti jedino le za svet; misli in skrbi jedino le zato, kako bi se v svetu šopirila, zavoljo svoje lepote proslavljala in različnim kavalirjem ugajala, kateri bi jej dvorili na zavist in srd drugim damam. Kaj more postati iz njenih hčerâ, iz teh mnogo slavljenih Gracij, mislite si lahko: mater dat naturam et figuram. Tudi one bodo živele po materinem navodu le za svet, ne za jednega moža; imele bodo — kakor že imajo — mnogo začasnih ljubovnikov, pa, ako se kakšna naivna duša ne zmoti, menda nobenega ljubitelja in pravega tovariša za srečno življenje rodbinsko. — Hiúsághyjevi živijo sijajno ter, prepričan sem, trošijo mnogo mnogo več nego imajo poštenih dohodkov. Res, gospod Hiúsághy je v najvišjem uradu znamenita osoba, no kaj to? — redne državne plače ima 5000 gld., in kar se njegovega privatnega premoženja tiče, ni več čisto; z dolgovi je preobloženo ter mu v zdanjih razmerah pač malo kaj nese. Pa recimo, da bi njegovi dohodki vsi skupaj na leto znašali 10.000 gld., kar pa pošteno nikakor ne; to bi bilo vender malenkost. Hiúsághyjevi izdajajo na leto po najmenj 30.000 do 40.000 gld.; jaz poznam razmere in vem, koliko stoje takšne sijajnosti, kakeršne so pri teh ljudeh v navadi. Verujte mi, Hiúsághyjevi so na jako opolzlem potu, drzno se polzé, pa izpodrknilo se jim bode in nesrečno bodo pali vsi skupaj. — Kakor Hiúsághyjevi na primer, tako živi mnogo drugih naših rodbin vseh stanov in poklicev, a ti slučaji so najpogubnejši ljudem v državnih službah in poslih, ker te razmere so glavni uzrok brezkončnim podkupnostim in nesramnim sleparijam, katere so pri nas navadne pri vseh vladnih organih, počenči od ministrov do zadnjih kancelistov in kancelijskih postreščekov. Gizdavost in uživanje, to je naš bog, temu se služi z vsem čustvom in mišljenjem; temu bogu se brezskrbno daruje življenje in poštenje. — Krepost, deviška čistost in zakonska zvestoba so pri nas legendarni pojmi, na katere mislijo samo še nekateri naivni ljudje, ki z modernim duhom ne napredujejo. Obče pravilo je, da vsakatera dama, ki hoče po modi živeti, mora poleg svojega moža imeti vsaj še jednega „hišnega prijatelja“. Ta navada se je sprva počela v najviših in najodličnejših krogih, kjer se vse mode porájajo; in kakor vselej, poprijeli so se te odličnosti

počasi vsi drugi krogi, tako da se danes portirka ravno tako ponaša s svojim posebnim ljubovnikom, kakor njena presijajna gospa kneginja. Damam, katere nimajo premoženja in katerih možje, n. pr. različni državni in privatni uradniki, imajo le malehne dohodke in katere hočejo vsakako po modi živeti, tem damam so hišni prijatelji tudi neobhodno potrebni, ker le ti jim skrbijo za toalete in takšne ugodnosti, za katere zaročeni možje nimajo novcev. Stvari so došle že tako daleč, da matere same — in to iz jako uglednih krogov in znamenitih hiš, svoje odrasle in lepe hčere seznanjajo z različnimi kavalirji, kateri morejo te „nedolžne device“ osrečevati z lepoticjem in s prijetnostimi, katerih si takšna mladost želi. V to svrhu so po naših hotelih kakor po privatnih hišah prave Venerine agencije“.

„Čudim se Vam, gospod grof, da Vi o budapeščanskem ženstvu tako hudobno govorite; Vi, ki ste znani za velikega prijatelja in ljubimca lepemu spolu. Po mojem spoznavanju je ženstvo v obče lehkomiseljno; ravna se in živi le po svojem čustvu in nagnenji; strogih in stalnih načel se pri njem ne more iskati; to bi bilo proti ženski naravi. Ženske so kakor otroci, dobre, blage in krepostne, ali hudobne, vražje in razuzdane, prav kakor se odgajajo in varujejo. Torej, ako so ženske kje izpridene, krivi so temu le njihovi odgojevalci in varuhi, t. j. možki, kateri jih sami pokvarjajo, kakeršne so. Budapeščanke so lepe, živahne, radi se življenja veselijo, — a možki sami jih zapeljujejo k pohotnim razuzdanostim. Jaz občudujem Vaše ženstvo še posebno zavoljo njegovega rodoljubja“.

Na to opazko mi je grof Zikony zopet nadaljeval:

„Ne uporekam Vašemu mnenju v obče; tudi jaz izprevidim, da izprideno moštvo je krivo izpridenega ženstva. Kjer moštvo razuzdano živi, ne more biti ženstvo krepostno; kjer se mož z jedno zaročeno mu ženo ne zadovoljuje, naravno tudi žena ob zadanih prilikah z jednim možem ni zadovoljna: in tako je pri nas. Veneri Hetairi se klanja in daruje naše moštvo, njej posvečuje torej svoje pošteno ženstvo; hetairke so njegovi ženski ideali. — Kjer je takšno vseobče druženje s „prijateljicami“ in „prijatelji“ na modi, pač zakon kaj malo velja in pošteno zakonsko življenje neobhodno gine in propada. Možje, kateri se drže moralnih načel, katerim je zakonska čast sveta in neoskrunljiva, bojé se v takšnih razmerah ženitve; drugi pa pravijo:

Pourquoi nous marier,
 Quand les femmes des autres,
 Pour être aussi les nôtres,
 Se font si peu prier. —

Ne vem kakšna bode naša bodočnost, ali nas bodo nekatere vse časti vredne izjeme, nekatere še v tej vseobči izpridenosti nepopačene rodbine propada otele — Bog sam vé! — Zdaj pa zdravstevajte do svidenja, moram k lepi Vilmi; že dolgo se náme ozira. Kako krasna je nocej! Z Bogom!“

Tako se poslovivši je grof Zikony odšel k svoji „prijateljici“, krasotici Vilmi, katero je po svoji prirojeni ali privajeni mu ljubeznivosti pozdravil, in potem vzemši jo pod pazuhu v drugo dvorano odšel. Jaz polno prepričan, da je grof govoril samo resnico, ostal sem še nekaj časa na mestu razmišljujé, kakšni čudaki smo mi moralisti! Ta možak je dobro spoznaval in brezobzirno grajal napačnosti in izpridenosti onih krogov, v katerih je živel; njegovo dejansko življenje pa zato nikakor ni bilo menj napačno in izprideno. Morale imamo v besedah vselej obilo, da časih preveč, v dejanji pa zmerom premalo. — Hodil sem dalje sem ter tam po sijajnih dvorinah peščanske redute, razmotrujé si balne goste.

„Tri Gracije“ so bile ta večer najsvetlejšé zvezdice, na katere se je na tem balovem nebu vse oziralo, katere je vse občudovalo — kar jih ni zavidalo.

Menda ni lastnosti, katera bi se več slavila, katera bi bila zmagovitejša, kateri bi ljudje z večjo radostjo se uklanjali in žrtvovali, nego je ženska krasota. Ženska krasota je nekakšen blesk nebeške lepote, in zato ni še bilo moža, kateri bi jo bil mogel prezirati. Stroga načela kynikov in stoikov se talijo pred njo kakor zmrzlina pred žarkim solncem, najmogočnejše in najdrznejše vojaške zmagovalce in svetovne vladalce so zmagovale in vladale ženske s to nebeško lastnostjo, pod katere silo stokajo tudi najsilnejši in najgrozovitejši tirani. Ni čudo tedaj, ako so lepočutni Grki mislili, da ta pozemeljska lepota zmaga vse nebeške bogove.

Kakor sem že rekel, vse se je oziralo na gospodične Hiúsághyjeve; moški, mladi in stari z neko radostjo, katera se ne da popisati; in ženske, tudi mlade in stare, z neko nevoljo in zavistjo, katera se tudi ne more povedati. Kaj so ob tem mislile čarobne krasotice, občudovane in zavidane, kdo ve? — Ko so neprestano

jim dvorili najznamenitejši kavalirji, ko so najponosnejši baronski, grofovski in kneževski grebeni se jim najponižneje in najlaskaveje uklanjali, žarila se jim je mladostna zadovoljnost in veselost na obrazih ter se jim svetila iz očíj.

Kakor hčere med gospicami, odlikovala se je gospa Hiúsághyjevka med gospemi; tudi njo je obkroževalo mnogo občudovalcev, vendar v pričo svojih mladostnih hčerâ je zavzimala le drugo mesto, kar pa jej ni bilo prijetno, ker koketne lepe ženske so tako samoljubne, da še svojim hčeram zavidajo večjo lepoto in — več ljubovnikov. Neizrečeno pa je gospo Hiúsághyjevko ta večer veselilo prepričanje, da njene hčere skoro skoro postanejo grofinje in kneginje. Ta radost se jej je mogla z lica brati; rada bi bila to zadovoljstvo s ponosom vsemu svetu oznanjevala, torej je še mene le na mimogredoči pozdrav blagovoljno nagovorila. Damam, ki slovê za lepe, kakor je bila gospa Hiúsághyjevka, hočeš ali nečeš, moraš laskavo govoriti; kdor bi tega ne storil, bil bi surovež in nesposoben za salonsko družbo. No, kdor hoče takšnim lepim materam še posebno ugajati, govori naj o njih hčerah, ako so že odrasle, le kakor o njih sestrah. Ob neki drugi priliki sem starejšo hčer znamenite dame, katere ime slovi daleko po svetu, prav bona fide imel za njeno sestro; in ko je potem sama mati mi to pomoto razjasnila, zagotavljala mi je radostno, da je še nobeno laskanje ni tako veselilo. „Verujte,“ rekla mi je, „za takšno galanterijo Vam bode vsakatera ženska do smrti hvaležna.“ Gospê Hiúsághyjevki sem torej čestital, da je kraljica nocojšnjega večera.

„Vi ste laskavi; drugi ljudje pa pravijo, da nocoj moje hčere kraljujejo“, opazila je z notranjim zadovoljstvom na mojo čestitko.

„No, kaj zato? one kraljujejo le kot nežne sestrice, katerim ste vendar Vi kraljica.“

„Vi tako pravite. No, ali ste videli moj buket, katerega mi je knez Vizinyi poklonil? Kako Vam dopada?“

„Prekrasen je, knez Vizinyi ima dober ukus, in gotovo je celo po njegovi naročbi sestavljen. Ta buket je pravi simbol našega večera: krasno izbrane cvetice znamenujejo krasotice nocojšnjega bala, in med njimi, glejte, — štiri najkrasnejše rože, jedna v sredini in tri okoli nje, — kar ste naravno Vi in Vaše tri sestrice kraljice.“ —

„Preprijazno govorite, vendar veseli me Vaše dobro mnenje, za katero Vam podarujem najlepšo cvetlico. Ne pozabite priti jutri

večer k nam; dojde več odličnih znancev. — Kaj pa mislite, da jutri novine prinesó o našem balu?“ —

„Mnogo lepega in slovitega. Govoril sem že o tej stvari z nekaterimi novinarskimi poročevalci; z Vašim dovoljenjem storim, da se bode tudi o Vašem buketu poročalo, kakor sem Vam o njem govoril.“

„Veste, to bi pač druge zavidne ljudi jezilo in žalilo; — vender storite, kakor se Vam najbolje dozdeva. Na svidenje, jutri večer!“ —

(Dalje prih.)

Zakaj se smiliš mi?

*Z*a selom sem hodila,
Ob cvétnatih vrtéh,
Pa tebe, roža, našla
Na prašnih cestnih tleh.

Pohojena cvetica
Zakaj se smiliš mi?
Zakaj li tiho solzo
V okó ti siliš mi?

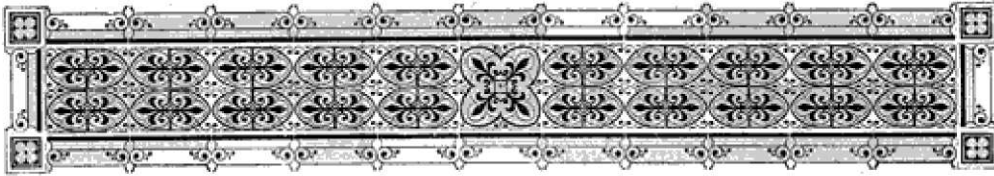
Kakó, kakó ti krasno
Nekdaj cvetela si,
Med sêstrami na gredi
Lepó duhtela si!

Pa vtrgal te je nékdo
Ob vrlih tod gredóč,
Ko duh in cvet okusil —
Zagnal te v prah je proč!

Zakaj, zakaj pač solze
V okó ti siliš mi?
Oj roža zapuščéna,
Zakaj se smiliš mi?

Gorazd.

Tri Gracije.

Slika iz stolice madjarske.

Spisal dr. Ahasverus.

IV.

Ah! did we take for Heaven above
But half such pains as we
Take, day and night, for woman's love,
What Angels we should be!

T. Moore.

Po zimskih veselicah je prišla ljuba pomlad in ž njo so se Hiúsághyjevi iz mesta preselili na Schwabenberg. Jaz sem planinski sin ter v prostih urah vedno najrajši zahajam v gore; zato sem tudi iz Budapešte ob prilikah na bližnji in čisto-zračni Schwabenberg zahajal ter se tam s Hiúsághyjevimi večkrat videl. Tukaj sem se seznanil z nekim Milinskim, jako vrlim mladim možem, ki je bil gimnazijalni profesor v Péšti in zajedno učitelj na tamošnji dekliški „akademiji“, katero so poprej obiskovale tudi gospodične Hiúsághyjeve. Milinsky je bil rojenjá Slovak; vender optiral je po polnem za madjarizem, kakor vsi njegovi rojaki, kateri hočejo v madjarskem *) országu dobro izhajati. Slovaške krvi in čudi pa ni mogel zatajevati: bil je preblaga, rahlo in nežno čuteča duša, poleg tega pa izredno lepe možate postave, tako da se je marsikatero oko s posebno radostjo oziralo na njega. Milinský je bil vsakateri družbi prijeten družnik; slovel je za odličnega pevca in izvrstnega godca na klavir; zato so ga Hiúsághyjevi radi k sebi vabili, in on, — on je jako rad zahajal k njim ter svojo prejšnjo učenko gospodično Aranko vadil v petji in na klavirji.

Vila Hiúsághyjeva stoji blizu na vrhu Schwabenberga precej samotno ter je na okoli obdana z gozdičem, po katerem so senčnate

*) Opozarjam, da se v hrvaščini in slovenščini beseda magyar navadno napačno piše magjar. Kajti magyar se izgovarja madjar in slovenski bi se morala pisati ali po izgovarjanji ma djar, ali pa po izvornem pravopisu magyar, a ne magjar, kar niti po izgovarjanji niti po pravopisu ni prav.

Pis.

47*

stezice narejene za prijetne sprehode. Razgled od tod na Budapešto in okolico je prekrasen, in malo kje se morejo videti tako krasni prizori kakor tukaj ob letnih večerih.

Nepozabljen mi ostane zadnji večer, katerega sem tam prebil v družbi Hiúsághyjevih. Krstno ime gospoda Hiúsághyja je bilo János, t. j. Janez, in njegovo godovno se je na Kresovo obhajalo. To godovanje se je praznovalo vselej prav slovesno; to leto, katero imam jaz v mislih, priredile so se sijajne priprave in povabljenih je bilo mnogo gostov. Ko sem jaz dotično popoldne prišel tja, bila je izvzimši glavno osobo godovnikovo, že zbrana vsa družba; gospod Hiúsághy pa je prav ta čas iz mesta poslal glas, da ga nujni posli zadržujejo, za kar pa došle goste prosi odpuščenja. Družba, katero sem prišel našel in razmotrival, dozdevala se mi je za to priliko nenavadno tiha; posebno pa sem opazoval v obrazu Irme, starejše gospodične Hiúsághyjeve neko nepopisno otožnost ali žalost, katero je sicer z vso močjo skrivala, pa nikakor ne mogla skriti. Njeno prekrasno cvetoče lice je bilo blede, pod gostimi črnimi obrvimi so se jej sicer lesketale velike žarne in milobne oči, a njih svit ni bil tako plameneč kakor navadno, temveč nekako pooblačen, kakor da bi ga bile zalivale solze. Irma je bila drugokrat tudi neskončno zgovorna in šegava, živahna kakor živo srebro, ter dovzetna za vsakatero mladostno veselje, tako da je njena navzočnost vsakega osrečevala z blagodejno radostjo. No, ta pot je odgovarjala le na vprašanja, o šaljivih besedah se je smehljala preljubeznivo, vendar ti smehljaji jej niso dohajali iz naravnega nagona, iz srca, temveč bili so prisiljeni; na njenih ljubkih ustih se je moglo opazovati neko trepetanje, kakor na razcvitajoči se roži, na katero nenadoma začne pihati mrzel veter. In kdo ve, kaj je moglo čutiti njeno srce, ker so tihi, a globoki vzdihli nje prsi tako burno vzdigovali? —

Ker začudil sem se, ko ob tej priliki tudi vse veselosti in mladostne preširnosti polna najmlajša krasotica Aranka ni bila tako brezmerno vesela, kakor navadno; tudi ona je bila bolj mirna in tiha, nje pogledi niso bili kakor običajno in njej naravno, bistri brezskrbni in drzni, — nego časih je celo pred drugimi pogledi oči povešala ter se brez vseh vidnih razlogov zarudevala. Kaj je bil uzrok tej prikazni?

Tretja Gracija, srednja sestra Ilonka, bila je bolj po navadi; menda zato, ker ni bila tako za vse malenkosti občutna in domišljiva

kakor njeni dve sestri, nego bila je bolj flegmatičnega temperamenta, mirnejše krvi. Ravno tako nepremenjena je bila tudi gospa Hiúsághyjevka; na njenem lici, v njenih razgovorih in v njenem vedenji se je razodevala ona zadovoljnost, katero daje lepim ženskam laskava zavest njihove odličnosti. Gospa Hiúsághyjevka tudi za to ni tarnjala, da je bilo možu tako pozno priti k svoji svečanosti; saj je to veselico priredila prav za prav le za svoje in svojih hčerâ razveseljevanje, ne pa na čast in veselje nehvaležnemu možu, kateri se je za takšne ljubeznivosti svoje žene le malo menil; zato je tudi goste povabila priti za rana popoldne.

Zbralo se je mnogo gostov, se ve da največ kavalirjev, katerih družbo je gospa Hiúsághyjevka záse želela; prišlo je tudi nekoliko prijateljskih krasotic, — povabljenih za poprišče, na katerem bi se Hiúsághyjeve toliko sijajnejše kazale. Razveseljevanje se je pričelo rano popoldne; ciganska muzika, brez katere na Ogerskem ne more biti nobene veselice, pomogla je mnogo k obči radosti. Plesoljubna mladost ni mogla čakati večernega plesa. Kako neki? Cigani so igrali čardaše, in čardaši so se torej plesali z vso madjarsko ognjevitostjo brž na sečnati trati.

Madjari so ponosni na svoj specijalno narodni ples „csárdás“. — Habeant sibi! Naj ga imajo ta svoj ples in plesni ponos! Jaz jim tega ne zavidam; obžaloval bi vsakateri narod, ki bi jih hotel posnemati; kajti ne poznam lascivnejšega plesa, nego je pravi originalni csárdás. Ta prekosi vse pariške kankáne; tako so plesali le Bakovi spremljevalci Satyri ter grško-rimski Cinoedi. — „Omnes mihi videbantur satyrion bibisse,“ mislil sem s Petronom, kadar sem gledal čardaše plesati in z Juvenalom bi rekel:

... ibi per ludum . . omnia fiunt
 ... quibus incendi iam frigidus aevo
 Laomedontiades et Nestoris hernia possit.

*) Kako in kdaj so si Madjari izumili svoj narodni ples čardaš?

V oni dobi, ko so Madjari zavojevali zdanjo Ogersko, poprej slovansko deželo, zaplenili so tudi mnogo slovanskih lepotic; s seboj menda niso na svojih konjih nobenih doveli. Pri čardah, t. j. krčmah, kjer sta se točila sladki med in rujno vino, in kamor so pritirali ujetnice, začeli so ti divjaki pijani meda in vina, a še bolj od prizora lepega ženstva po satirski skakati okoli teh krasotic, z rokami jih mužgati, in sukati, kar jim je vse mnogo sladosti prouzročevalo; in tako so to ženske-mužgalno in sukalno skakanje ohranili do denšnjega dneva na veliki narodni ponos.

Pis.

Pri Hiúsághyjevih se je plesal na zeleni trati pravi originalni madjarski čardaš. Ob začasnih odmorih pa so se plesalke in plesalci sprehajali po gozdiči ter sladnostno počivali na senčnih mestih. Angelji varuhi, kateri spremljajo čisto nedolžnost, zakrivali so si najbrž solzne oči.

Gospodična Irma je to večerko izredno, malo plesala ter, kadar le mogla, odtegnila se veseli družbi. Šepetalo se je, da je zato tako otožna, ker njenega ljubovnika, kneza Vizinyja, ni bilo tukaj. Ta se je odpeljal že meseca maja v Pariz, in dasi je svoji ljubici obečal pri odhodu skoro se vrniti, vender jej potem niti glasu ni več poslal. In kar je slučajno o njem slišala od drugih ljudij, bojda ni bilo na njeno veselje.

Neumorni plesalki pa sta bili zato njeni sestri Ilonka in Aranka. No, kaj ne bi? Saj sta istotako neutrudljiva bila njijina čardašnika, dva grofovska kavalirja in njijina čestilca. Strastni plesalec Milinský, za katerega so se vselej pipale plesalke, pa denes ni nič plesal; klaverno je sem ter tja pohajkoval, tu pa tam postajal ali posedal, in časih globoko vzdihoval. Posebna nemirnost in v zameno blodost ali rudečica ga je obletavala, kadar je opazoval Aranko ž njenim kavalirjem, ali kadar se je ona nehoté ozrla na njega.

K poznemu vlaku, s katerim se je bilo pripeljati gospodu Hiúsághyju na goro, odpravilo se nas je nekoliko njemu naproti, in sicer tako, da smo ga na bližnji železniški postaji pričakovali s cigansko muziko. Irma, očetova ljubljenska, pričakovala je najželjnejše in z vidnim hrepenenjem svojega goreče ljubljenega roditelja. Naposled je došel vlak in ž njim gospod Hiúsághy. Ciganska kapela je zagodla, in glasni éljen-klici so pozdravili došlega dostojanstvenika in godovnika; no Irma se v tem trenutku oklene svojega očeta okoli vratú, vlijó se jej dolgo zadržane solze, ter tako jokaje ihti samo besede: „Oče! oče! predragi oče moj! O takem sprejemu in objetji gospod Hiúsághy s prva ni vedel, kaj početi. Ves ginen je poljubil prekrasno lice svoji milenki, ter jej glavo pogladil z največjo nežnostjo; a v njegovih očeh so tudi zaigrale solze ter se združile s hčerinimi solzami. Kaj sta oče in hči v teh trenutkih čutila in mislila? — So bile li to solze same srčne radosti in blaženosti, katero daje najplemenitejša ljubezen med roditelji in otroci, ali poleg tega iz drugih uzrokov? — Kdo ve? — Takšni prizori so vender sveti — kdo bi jih hotel motiti ali sumnjičiti? —

Ko je gospod Hiúsághy nekoliko pomiril svojo hčer in sam sebe ohrabil nekako na smehljajoče lice, pozdravil je srčno vse svoje čestilce in tako smo se vrnili vsi skupaj spremljani s cigansko muziko v njegovo vilo, kjer so ga še čakali drugi čestilci in godovna večerja. Irma je bila neprestano na strani svojega očeta ter se ga je oklepala, kakor v strahu, da bi jo kakšna zla sila hotela ločiti od njega.

Pri slovesni večerji se je mnogo napivalo in govorilo. Strašna navada, to napivanje in ti neskončni zamizni govori! Ti skvarijo navadnemu človeku najslastnejšo jed in pijačo, ker so namreč navadno tako, neizrečeno neslani in neslastni. Zato sem tudi o tej priliki nepotrebnim govorom le skoro želel konca ter z radostnim srcem pozdravil predlog, da se bode godlo in pelo.

Gospod Hiúsághy je prosil Milinskega, naj bi z Aranko nekaj na klavir zagodel in zapel. Milinsky, kateri je bil tudi pri večerji neobičajno tih in zamišljen, izgovarjal se je, da nocoj nikakor ne more ni gosti ni peti; a tudi Aranka se je izgovarjala, da nima veselja za to; na občno prošnjo pa sta se vendar o tej posebni priliki dala oba progovoriti, da izpolnita godovnikovo željo.

Mirno in tiho sta oba sedla h klavirju. Milinský je godel prvo stvar, ki mu je prišla v roke, in to je bil neki potpuri priljubljenih madjarskih pesnij za četiri roke. Počela sta gosti; vse je pazljivo poslušalo, in dalje ko sta godla, strastneje so doneli glasovi; v Milinskega je vse le strmelo, ker vseh poslušalcev oči so mu mogle na lici opazovati ono strast, katera je tako burno in genljivo iz klavirja vsem donela na ušesa, ter pretresala vse živce in srce.

Po končani godbi hvali ni bilo konca. Drugoč se dá pregovoriti Milinský, da nekaj zapoje, in gospodična Aranka, da ga spremlja. Kakor poprej, seže tudi zdaj brez izbora po pesni, in naslučila se mu je slavna Petöfyjeva, katera se začinja :

Szerelem, szerelem,	to je:	Ljubezen, ljubezen,
Keserü szerelem!		Bridka ljubezen,
Miért bántál olyan		Zakaj tak nevsmiljeno
Kegyetlenül velem?		Ravnaš ti zmenoj?

Ako so poprej vsi poslušalci pri godbi strmeli, bili so zdaj pri petji vsi kar zamaknjeni. Krepki, čisti pevčev glas je donel neizrečeno milo in tožno; odmeval je najglobokejše bridkosti strastno

ljubečega srca, in konečno divji obup, v katerega nesrečna ljubezen zapeljuje človeka. — Občutki, kateri so pevcu navdajali dušo, izraževali se se po polnem tudi na njegovem obrazu. Končavši pesen je zapustil Milinsky nemudoma dvorano, bled, nem, z uklonjeno glavo in v tla uprtimi očmi, katere so se mu nekako prečudno žarile; ni se brigal za trušno vsestransko pohvalo; izvil se je družbi, katero je nehoté tako očaral.

„Kaj je gospodu profesorju?“ vprašal je začudeno in poskrbljivo gospod Hiúsághy.

„Danes je bil ves čas tih in zamišljen; menda ga glava boli, kakor zadnjič,“ odgovorila je gospa Hiúsághyjevka.

Milinský je bil meni jako simpatičen človek in v zadnji dobi je med nama nastalo tudi prav iskreno prijateljstvo. On je rad in po gostem dohajal k meni ter zaupljivo mi odkrival svoje srčne tajnosti; njegovo nocojšnje stanje in vedenje mi torej nikakor ni bilo nerazumljivo.

„Dozvolite, gospôda, da grem gledat za svojim prijateljem“, oglasil se sem brž ter odšel za njim iz dvorane; na potu pa sem ciganom pošepetal, naj zagodejo prav živ čardaš, da bi tako začudeno društvo spravil na druge misli in občo pozornost odvrnil od svojega prijatelja. Milinskega sem našel na vrtu sedečega v samotni senčnici, kamor je navadno najrajši zahajal. Lakti je imel na mizo oprte in lice z obema rokama zakrito.

„Prijatelj, pozno je že, pojdiva domov; ni dobro, da se še dalje mudiva tukaj.“

Ko sem ga tako nagovoril, prebudil se je prav kakor iz težkih in mučnih sanj, pa vzdramil se je, urno vstal in z neko nepričakovano radostjo stisnil mi roko.

„Da, prijatelj,“ vskliknil je na to, „pojdiva domov, prosim te, pomagaj mi od tod in spremi me domov — drugače sem izgubljen človek.“

„Potrpi še tukaj malo trenutkov, da se záte in záse poslovim in potem nemudoma odideva.“ —

Čez par minut sva že samotno potovala s Schwabenberga proti Budapešti.

Amare et non insaniare vix diis concessum . . .

pravili so — gotovo po mnogih izkušnjah — že stari modrijanski Latinci; no kolikokrat je zblaznel sam „hominum sator atque daorum“,

ta največji galantnik med vsemi klasičnimi bogovi! Prav imamo Slovenci najboljši stik na ljubezen — bolezen! Kdor se zaljubi, zboli in znori. Zaljubljene ljudi treba vselej k bolnikom prištevati in ž njimi dosledno tako ravnati, kakor z bolnimi, kajti ljubezen je huda bolezen.

O bolezni-ljubezni sem premišljeval, ko sem dolgo časa tiho korakal s svojim prijateljem: Milinský je bil hudo bolan, silno zaljubljen, in prav smilil se mi je nesrečnik.

Moj prijatelj ni bil samo hudo zaljubljen, temveč tudi strašno ljubosumnjiv, in ljubosumnjivost je volk, ki samega sebe ujeda. Težavno mi je bilo tedaj takšnemu bolniku ugajati. Milinský se je namreč v krasoto in miloto svoje učenke Aranke neozdravljivo potopil. To dekle je bilo njegov ženski — in reči bi se menda smelo, — tudi njegov božji ideal. Za to dekle je bilo vse njegovo čustvo in mišljenje; pri tem dekletu in v ljubezni tega dekleta si je mislil vso pozemeljsko srečo in nebeško blaženost. Aranka je postala duša njegovemu življenju; brez nje se prav živega ni mogel več čutiti: ona je bila torej smoter in konec vsega njegovega mišljenja in gorečega hrepenenja. — Kar je v Milinskem to čezmerno strast najbolj vzbujalo in tako bujno gojilo, bilo je preljubeznivo vedenje te čarobne krasotice proti njemu. Kakor sem že omenil, bil je Milinský izredno lep, mlad, odličen družbenik; lastnosti, katere ženskemu spolu, — kjer se po premoženji ne vpraša, — največ veljajo in najbolj ugajajo. Naravno je torej bilo, da se je tudi Aranka rada ozirala na njega, da je neko srčno blagost čutila v njegovi družbi, da je njega več in drugače spoštovala in čestila, nego druge hišne prijatelje.

Da, Aranka je res ljubila Milinskega; a njena ljubezen je bila le plitvo rastoča cvetica, obdana z vsakaterim plevelskim dračjem. Samoljubnemu, razvajenemu, lahkomišljenemu in koketnemu dekletu, katero si je bilo svoje zmagonosne lepote po polnem v svesti, ugajala je sicer Milinskega ljubezen; pa kako bi mogla takšna lepotica, kateri se je uklanjalo toliko sijajnih kavalirjev, jedino in iskreno ljubiti le tako skromnega profesorja?

Zadnji čas je posebno mladi grof Dandinyi vso svojo pozornost na Aranko obračal ter se pri vsaki priliki Hiúsághyjevim pridruževal. Grof Dandinyi je slovel za velikega gizdalina in Don Juana; pri ženstvu je mnogo veljal in med moškimi se je ponašal s častnim na-

slovom „roué“. Kakor druge že bolj zvedene ženske, zmagala je njegova prilizljiva dvorljivost še malo izkušeno Aranko, katera je omenjeno popoldne jedino le ž njim na trati čardaš plesala ter se samo v njegovi družbi po senčnatem gozdiči sprehajala. In Milinský je bil tam pričujoč! Kako bi se ne bil siromak pri izgubljenem raji v najmučnejšem peklu čutil? —

Po svojih izkušnjah vem, da, kadar je človek duševno razburjen, koristi mu največ, ako se telesno utruji in tako svojo telesno in duševno osebnost v harmonično ravnotežje pripravi. Tukaj velja homeopatično pravilo: *similia similibus curare*. Svetoval sem torej Milinskemu s Schwabenberga peš iti v mesto. Noč je bila prekrasna, mesec je polno in jasno svetil, hlad je sladko ugajal: in tako je bilo to nočno in samotno potovanje jako ugodno, vkljub slabim potom, kateri so pa na Ogerskem povsod v navadi.

Dolgo časa je moj prijatelj ves zamišljen korakal in kar besedice ni izpregovoril, kakor da bi bil pozabil, da je še na zemlji, in sicer v Magyar országu. Jaz sem ga mirno pustil njegovi zamišljenosti — bilo je tako bolje, — ter zvižgaje znano operetno pesen:

Glücklich ist,
Wer vergiesst,
Was nicht mehr zu ändern ist —

sem kakor nebrižno na njegovo besedo čakal. Naposled se je v svoji zamrklости spotaknil in pal kakor je bil dolg in širok. Ta padeč je Milinskega vzbudil k pozemeljski, popolni zavesti; s pomočjo madjarske kletvice, brez katere se na Ogerkem ničesar dogoditi ali storiti ne more, spravil se je zopet na noge in potem izpregovoril:

„Streljati se hočem ž njim, in ti mi moraš biti sekundantom“.

„Zajca si ravnokar ustrelil; pazi zdaj, da v kakšno volčjo jamo ne padeš, iz katere se ne bi tako lahko izkobacal“ opazil sem mu jaz.

„Ne šali se zdaj z menoj! Jaz se hočem streljati z grofom Dandinyijem, s tem gizdalinom in nečimurnim zapeljivcem poštenih deklet; ž njim jaz ne morem več na tem svetu živeti; jeden naju mora pasti, jaz ali on, — in to brž ko brž! Ti mi bodeš sekundantom; te prijateljske usluge mi ne moreš in ne smeš odrekati“.

„Vedi, prijatelj, jaz se nisem niti še dovolj pomadjaril, niti pe kdaj tako zaljubljen bil, da bi mogel razumeti, kako se more pošten mož, ki še ni po polnem zblaznel, streljati za ženske, katere svoje ljubovnike menjajo, kakor svoje toalete.“

„Ti me žališ. Aranka je mlado neizkušeno dekle; jaz jo ljubim, in moram jo rešiti tega jastreba“.

„Defensa est armis nostra puella suis! — Dekle se more samo braniti, ako se hoče. Ali te ona kliče na pomoč? Veruj mi, da ako jej ustreliš danes tega jastreba, prifrči jutri drug in pojutrnjem tretji in tako dalje. Kdor hoče svoji ljubici ali ženi siloma odganjati ljubovnike, smešnejši je človek, nego ono moško strašilo, katero se vrabcem postavlja v proso. Kakor se prava ljubezen jedina sama daruje, tako se tudi jedina sama varuje čista in zvesta; ako jo izmenjuje dekle, izmenjevala jo bode gotovo tudi žena. Ni bolj nespametnega človeka na svetu, nego je ljubovnik, kateri ljubi dekleta, ne da bi ga ljubila dekle; kateri od brezznačajnega dekleta pričakuje pošteno ljubeče in zveste soproge“.

„Prosim te, ne pikaj po takšnih splošnostih Aranke in mene. Ako si mi res prijatelj, ne bodeš me obiral s tako pikrimí besedami, temveč pomagal mi dejansko v zdanjem položaji, da pokažem svetu svojo moško dostojnost in čednost, — da se z grofom dueliram“.

„Oprosti mi, ako pravim, da imate tukaj na Ogerskem jako čudne pojme o moški dostojnosti in česti. Duelomania je prišla pri vas v modo: vsakatero bedarijo hočete zmodriti z dueli, vsakatero lumparijo očistiti z dueli. Kdo bi ne vedel, da je duel surov ostanek srednjevečnega praznoverja in nasilne pravice močnejše pesti, faktorjev, katerih noben omikan človek ne more s civilizacijo naše dobe združevati? Dvoboj nasprotuje vsakateri pravici in morali; on je, rekel bi, uprav negacija, zanikanje prave moške dostojnosti in česti, pa nikakor ne njena zaščita ali njeno ustanovljenje. Kje je morala, pravica, moška dostojnost in čast, — kadar poštenega moža nesramno razžali lump ali nečimurnež, za kar bi tega človeka vsakateri poštenjak moral prezirati in zaničevati; a namesto vseobčega preziranja in zaničevanja se takšnemu zlobniku dovoljuje, da si po novi zlobi proti razžaljenemu poštenjaku more dobiti še vsobče spoštovanje? — Duelna moda je zdravi razum in pojme o pravici, moški dostojnosti in česti tako pomešala in potemnila, da tako imenovano „vitežko obče mnenje“ uprav zaničevanja vrednega dvobojnika česti, poštenjaka pa prezira, ako ta ni brž pripraven darovati duelnemu bogu, t. j. predsodkom viteškega brezumja in podlosti, svoje zdravje in življenje, svojo in svoje rodbine srečo. Jaz preziram in zaničujem vse neumne duelantne hvastune, ali da ti kratko povem:

od te dobe, ko greš ti na dvoboj, kateri ti ne more biti na noben prid, na nobeno čast, pač pa na vso škodo in smešnost, ker vso svojo bodočnost brez potrebe staviš v neumno igro brez obzira na dolžnosti, katere imaš proti narodi, katera te je bogato nadarila; proti roditeljem, katerim je tvoje življenje ves ponos in vse veselje; proti državi, kateri ti je na prid in čast živeti in delovati; proti prijateljem, katere bi žalila tvoja samovoljna poguba; proti svojemu možkemu dostojanstvu in moški časti, katera ti velevata biti blagodejnim móžem, učiteljem prave prosvete, borečim se za najvišje ideale, po katerih hrepeni človečanstvo, ter odbijati vse nečimerne predsodke, kateri zavirajo ta zaželjeni napredek, — od te dobe pravim, kadar greš ti na dvoboj, na to surovo zanikanje pravega civilizatornega napredka: preziral te bodem jaz in zaničeval; od te dobe bode najinega prijateljstva konec!“

Na to mojo dolgo-perijodno opazko je Milinský molčal, bodi si, da ga je utrudila, bodi si, da ga je na druge misli spravila; pa bodi si kakor koli, meni je bilo njegovo zamišljeno molčanje prav po godu.

Prišla sva v mesto in polunoči je davno že preteklo, ko sva se ločila drug od drugega.

„Z Bogom prijatelj,“ govoril sem jaz, „da se zdrava, srečna in vesela zopet vidiva! Čez tri dni odpotujem iz Budapešte tja na obale atlantiškega morja; za te se tudi že čez teden dnij začno počitnice. Odpotuj tedaj brž tudi ti tja v širni svet ter pusti tukaj vse skrbi in žalne neprijetnosti, da se prepričaš o tem, kar nemški pesnik pravi:

Wem Gott will rechte Gunst erweisen,
Den schickt er in die weite Welt;
Dem will er seine Wunder weisen,
In Berg und Wald, in Stromm und Feld.

Milinskemu je ločitev nekaj težko dejala; dobrodušni in rahločutni mladi mož se je omečil ter najpresrčneje od mene poslovil.

(Konec prih.)

Plačilo zanj je — ta mrlič,
Zaklad mi drag je v srčni bedi . . .
Naprej urnó, naprej konjič,
Po snegu tjà, naprej po ledi! . . .“

Takó mu dé in glasno v led
S pošastnim smehom še zavrísne
In krvavèč in smrtno bled
Krepkéje trup nasé pritisne . . .

Mar čuješ smeh, deklè mladó,
Bedéče v nizki, borni hiši?
Dà! Čuješ ga! . . . Užé strašnó
Pred vratmi tvójimi se sliši.

In pred teboj na bornih tléh
Zdaj on sloní poleg mrliča;
Pogled srdít in zlobni smeh
Osvéte sta njegóve príča.

„Epórník bil je to drzán,
Sovrážnik bil je méni dvójen,
In njéga le denájnji dan
Iskal sem v bitvi nepokójen!

Sinóči še ljubèč ko prej
Prijáhal k tébi čez poljé sem
Pred bôjem še počítka, — glej!
Privoščíl udom trudnim nesem!

A ti tedáj okúšala
Ljubézni nove si sladkósti!
In ti tedaj poslúšala
Prisége večne si zvestósti! . . .

Na mèč dejál sem jaz rokó,
Da njéga bi srdít pokóril;
A glej deklè, deklè bledó,
Takó sem v srci tem govoril:

„Naj bode večni Bog s tebój
Naj bodo ti nebésa mila!
Ko jutri pride divji boj
Usó da sama bo sodíla!“

„Sodíla je! . . . Čez sneg in led
Prihítel ž njim sem na konjiči
A skoro, skóro trd in bled
Slonél mrlič bom pri mrličí!“

Takó še dé in vzdihajóč
Na njó pogléda neprijázno.
In čuje spev, drhtèč, tresóč
In gleda, gleda — devo blazno!

—b—

Tri Gracije.

Slika iz stolice madjarske.

Spisal dr. Ahasverus.

V.

Potovaje po zapadu Evrope nisem več mislil na Budapešto, na Schwabenberg, na tri Gracije in njihovo mater; še prijatelja Milinskega sem med tem pozabil, akoprem sem mu obečal časih s pota pisati. Naravno je torej bilo, da tudi jaz nisem nikakeršnega glasu dobil, kaj se je v tem času v ogerski metropoli godilo, ker tudi dotičnih žurnalov nisem čital. V Budapešto sem

drugoč vrnil se meseca oktobra; no, tedaj me je čakalo toliko resnih opravkov, da se nikakor nisem utegnil brigati za mestne dogodbe; tudi prijateljev in znancev nisem brž obiskal, kar sicer v obče redko kdaj brez potrebe ali brez povabila storim. Prošel je tako mesec oktober. Popoludne prvega novembra grem po stari navadi na veliko peščansko pokopališče, kamor tega dne zahaja na tisoči in tisoči ljudij grobe obiskavat. Ker mi pa tukaj ni bilo nobenih znancev pokopanih, razmotrival sem grobe onih móž, kateri so madjarskemu narodu na slavo in ponos. Ko se tako okoli oziram, zagledam nenadoma prijatelja Milinskega v družbi treh ženskih v polnočni žalobni obleki. Žalujočih dam, katerih jedna je mojemu prijatelju slonela ob roki, nisem spoznal; gosti črni veli so jim zakrivali v globoko žalost sklonjene obraze. Milinský ni opazil mene, ki sem stal nekoliko korakov oddaljen; jaz bi ga bil sicer rad brž ogovoril, v dotičnem obstojateljstvu se vender nikakor ni spodobilo; odločil sem se ga torej brž ko brž na domu obiskati. S tem sklepom sem odšel, a čez nekaj časa sem drugoč na ono mesto prišel; Milinskega in njegovih žalujočih tovarišic ni več tam bilo. Pristopil sem h grobu, da berem napise, no, kako se začudim, ko čitam: „Pokojišče rodbine Hiúsághyjeve“ in tam pokopanih imena: „Hiúsághy János, umrl 1. julija in njegova hči Irma, umrla 15. julija . . .“

Dolgo časa sem v topem začudenji strmел na grob s temi napisi; živo sem se spominal zadnjega večera, prebitega s Hiúsághyjevimi na Schwabenbergu, in oči so se mi porosile. Poprej tukaj žalujoče ženske so tedaj bile gospa Hiúsághyjevka in njeni dve mlajši hčeri. — Kako, da je nemila smrt gospoda Hiúsághyja in njegovo ljubljenko Irmo tako nenadoma pokosila? Kako, da je zdaj žalujočim Hiúsághyjevim Milinský družnik?

Isti večer sem bil povabljen na večerjo v neko aristokratsko hišo, kjer se je sešlo mnogobrojno društvo, in med drugimi znanci sem srečal ondukaj tudi grofa Zikonyja, kateremu sem brž moj slučaj na pokopališči povedal ter ga pojasnjenja prosil.

„Vi še ničesar niste vedeli, kaj se je Hiúsághyjevim pripetilo? — začudil se je grof. — „No, da Vam kratko povem, to je žalostna dogodba! Še se spominate, kar sem Vam lansko zimo pravil na nekem sijajnem balu? Moje prorokovanje se je, žal, poprej in žalostneje izpolnilo, nego bi si bil tedaj mislil. Hiúsághyjevi so živeli, kakor sem vam rekel, daleko čez mero svojih dohodkov. Gospa

Hiúsághyjeva v strasti svoje brezumne gizdavosti in brezkrajnega samoljubja ni poznala ne kraja ne konca, in nje mož izpolnjevaje njene kaprice pridobival je za to potrební denar, baš kakor je mogel. S prva je jemal še poštena posojila na svoja posestva, katera pa so bila brž preobložena; potem si je izposojeval denar od lihoimnih judov na svoje pošteno in v ministerstvu mnogo veljavno ime; pa tudi to sredstvo ni moglo dolgo časa vspešno trajati; Hiúsághyjeve menjice so se prodavale v izgubo pod nominalno veljavo kakor turške obligacije. Da je tako zadolžen in zadolžujoči se uradnik pristopen vsem mogočim podmitom, to je samo po sebi razumljivo, — vender še ti pomočki, dasi obilni, nenasitljivim strastim niso bili zadostni. Ta nesrečni mož je konečno tudi neposredno poneveril zaupani mu državni denar. Slepništvo se je zasledilo, odkrilo, in kaj mu je bilo drugega storiti nego ustreliti se. Ustrelil se je 1. julija v mestni pristavi. A starejša hči je šla čez štirinajst dni za svojim očetom, ne samo zato, ker ga je res presrčno ljubila, temveč tudi zato, ker se je že mater čutila: nje ljubovnik pa, ali kakor si ga je ona mislila, nje ženin ni o njej ničesar več vedeti hotel ter se je drugod ženil. Irma se je otrovala.“

Na to razjasnilo sem mogel le žalostno vzdihniti, grof pa je še nadaljeval: „Misliti si morete, kako so se upniki od vseh strani oglašali in pritekali, brž ko se je Hiúsághyjeva smrt razglasila. Zapuščina se je popisala in cenila, pa ni je bilo toliko, da bi 5% upniškim terjatvam vrnila. Ta nesrečni človek ni zapustil svoji rodbini nič drugega, nego dolgove, katerih nikakor ne more poplačati, ter omadeževano, nepošteno ime, katerega ne more očistiti in učestiti. Uboštvo in sramota, strašno zlo! — Kdo bi se tega ne ogibal? — Ubogih ponesrečenih Hiúsághyjevih se je torej vsakdo ogibal razven večno nadležnih upnikov; in Bog ve, kaj bi bilo iz zapuščenih postalo, ako bi jim v največji sili ne bil pomagal profesor Milinský. Ta blagodušni in pošteni mož, kateri je v mlajše dekletu smrtno zaljubljen, — bojda je že njegova nevesta, — ostal je Hiúsághyjevim zvest ter skrbi za nje po vseh svojih močeh, kar je človeku v njegovih razmerah le mogoče. Vse česti in hvale vreden je ta možák, vender bojim se, da mu za to ne bode nobene prave hvaležnosti, nobene sreče in blaženosti, katero si zdaj misli in išče. Hčere se po materah ravnaajo.

Saepe patris mores imitatur filius infans,
Qualis erat mater filia erit. —

Bojim se za Milinskega, ki je preblag človek.“ --

Drugi dan sem obiskal Milinskega, kateri me je radosten vzprejel ter na mojo izpoved tudi povedal vse svoje stvari, ki so se mu od one dobe pripetile, kar se nisva več videla. Kar o Hiúsághyjevih nisem zvedel že od grofa Zikonyja, razjasnil mi je on, tako med drugimi stvarmi, da je knez Vizinyi sleparsko zvodil Irmo, a potem jo zapustil, kar je poleg druge nesreče spravilo dekle v obup in samomor. „Baron Pulaj Ilonke več ne pozna, akoprem jo je poprej imenoval svojo nevesto, in ravno tako se je, hvala Bogu, moj nekdanji zopernik grof Dandinyi za vselej poslovil. Aranka je zdaj moja, moja preljuba nevesta in skoro bode moja oboževana žena. V nezgodi je spoznala nesramno breznačajnost onih kavalirskih snubačev ter zdaj toliko srčneje in čisteje jedino le mene ljubi. Kakor vidiš, sem jaz zdaj vkljub vsem bridkim nezgodam, katere so se pripetile, vender le srečen; mnogo srečnejši, nego sem kdaj upal biti.“ — Konečno me je Milinský k Hiúsághyjevim povabil, in to povabilo sem rad vzprejel. Sedanje stanovanje Hiúsághyjevih je bilo sicer v primeri s prejšnjo razkošnostjo skromno, pa vender jako čedno in ugodno. Mati kakor hčeri so moj, menda celo nepričakovani prihod, z žalostno, a vender iskreno prijaznostjo pozdravile. Veselilo jih je, da se jih v nesreči nisem ogibal, zatorej sem jih potem s prijateljem Milinskim še po gostem obiskaval.

Ljudje vselej tožijo „nemilo usodo“, kadar so v nezgodah, katere so prav sami si zakrivili; se ve, da je tako tudi gospa Hiúsághyjevka mnogo mnogo tožila, a kar jo je najbridkeje žalilo, bilo je sedanje njeno in njenih hčerá skromno življenje. Njih, ki so bile vsega razkošja navajene, njih, ki se s toliko lepoto ponašajo — njih bi sedaj veliki svet ne imel občudovati? — Da res, te tri ženske so bile lepe, Ilonka in Aranka idealno krasni deklici! Priprosta črna toaleta je njiju krasoto še prav poviševala; žalost, katera jima je senčila cvetoče obličje, bila je polna neizrečene milote; njiju sedanja krotkost je kazala blagost in nežnost nedolžnega srca, in vse njiju sedanje vedenje je kazalo najmilejše deviške čednosti.

Ponere difficile est, quae placuere diu, —

ali po naše: navada je železna srajca; gospa Hiúsághyjevka se torej ni mogla premagati, da ne bi s časom malo po malo kazala drugoč sebe in svojih hčerá, vsaj tu pa tam na javnih sprehodih: naj jih svet vidi in občuduje — to je neprestano želela.

Nihil agendo mulieres male agere discunt; —

brezdelavnost in dolgočasje je strupena rja, katera v obče človeške kreposti zajeda, najbolj pa ženske napada ter njih zadovoljnost, srečo in — poštenost uničuje. Ljudje, kateri se dolgočasijo, ti so nesrečni ljudje; njih življenje je nasprotje samemu sebi, ker je proti prirodi. Vsakatero bitje v prirodi opravlja svoj posel, nobena žival se ne dolgočasi, samo človek, dasi bi se baš njemu dolgočasje imelo najmenj družiti. Dolgočasje rodi lenobo in brezdelavnost, dvoje otrok neumnosti in nevednosti: v družbi te žlahte pa človeštvo trpi največ nezgod in nesreč. Nekakšno poslovanje je človeku tako potrebno, kakor dihanje; torej ako nima primernih opravkov, peča se z vsakaterimi brezumnostimi, udava se za igračo slepim strastim. Živeti se pravi delovati, poslovati; kdor se v mladosti tega ne uči, nikoli spodobno ali srečno ne živi; kdor tedaj mladini razumno za življenje skrbi, naj jo razumno delavnosti uči: v tem učenji je najpotrebnejša, kakor tudi najtežavnejša in najsvetejša naloga roditeljev, odgojiteljev in učiteljev. Dolgočasje, katero se po največ nahaja pri bogatih ljudeh in tako zvanih gosposkih krogih, ki so svoje bogastvo podedovali, ali drugače brez truda slučajno dobili, vselej je znak velikega duševnega uboštva ali slabe napačne odgoje, v katerem obziru se pa največ greši pri ženski mladini. Ako se dekle po navadi dotičnih krogov odgaja samo za prazne gizdavosti in društvene ugodnosti, a se ne uči ničesar resnega misliti in samostojno delati, naravno je potem, da je tako odgojenim ženskam strašno dolgočasno, kadar so samim sebi prepuščene. Tako se je godilo gospé Hiúsághyjevki in njenima hčerama. Kaj bi bile te ženske delale, kadar Milinskega ni bilo pri njih, da bi jih bil kratkočasil? Pa tudi on, dasi je za vse skrbel, živel je ipak samo za svojo nevesto, za Aranko, kateri je torej še laže bilo, saj je imela tudi nekoliko na svatbene priprave misliti; vender s čim bi se njena mati in njena sestra pečali brez svojih čestilcev in dvorljivcev? Čitali sta dan za dnevom romane iz posojilne knjižnice, — drugo berilo jima ni ugajalo, — pa tudi to jih ni tolažilo, temveč le vsakatero domišljevanje vzbujalo, strasti dražilo ter tako prouzročevalo še večjo nezadovoljnost.

Meseca februvarija se je Milinský oženil in mislil se je s tako milo in krasno, s toliko ljubljeno in ljubečo ženo najsrečnejšega človeka na zemlji.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

Njegovi dohodki so bili precej znatni, tako da je mogel svojemu stanu primerno prav ugodno živeti ter vsem razumnim željam svoje mladostne žene ugajati.

O priliki Milinskega ženitve se je seznanil jeden njegovih najboljših prijateljev, mlad, pa že mnogo čislan advokat, z Arančino sestro Ilonko ter se tudi strastno v njo zaljubil in jo za ženo zaželel. Na dotično prošnjo sicer ni dobil nobenega odločnega odgovora niti od dekleta, niti od matere; vender laskava prijaznost obeh, kakor prijateljska pomoč Milinskega obečala mu je zaželjeno srečo.

Čez nekoliko tednov po Arančini možitvi se je preselila gospa Hiúsághyjevka s svojo neomozeno hčerjo v novo, prav sijajno in razkošno stanovanje. Podedovala je bojda še lepega premoženja, — tako je sama pravila, — drugi ljudje pa so govorili, da jej je to stanovanje najel jako bogat kavalir ter jo tudi drugače oskrbel s potrebnim denarjem. — Gospa in gospodična Hiúsághyjeva sta začeli spet razkošno in veselo življenje kakor nekdanj; nista se več dolgočasili, obiskavali so ji spet odlični bogati kavalirji. Mladega v Ilonko zaljubljenega advokata sta tudi ob teh novih razmerah vselej prijazno vzprejemali, samo ljubosumnjivega ter po hitri ženitvi hrepenečega bi se ne bil smel kazati. Še je upal, še je čakal, — pa počasi so ga njegovi kavalirski tekmeči, ki so se istotako prijazno in še prijazneje vzprejemali, pripravili do tega, da se je konečno odločil, vse snubljenje opustiti ter gospé Hiúsághyjevke in njene hčere več ne obiskavati.

VI.

Tri leta so minila, odkar se je Milinský oženil; njegova soproga mu je porodila dvoje otrok, fantiča in deklico, ter se še tako razvila in razcvela, da ni bilo lepše žene.

Bil je pač srečen ta Milinský! In srečna ta mladostna mati!

Govorilo se je, da se gospa Milinska s svojima otrokama le malo peča; prepuščala je to skrb najeti dojki in služkinji. A na stanovanje svoje matere, kjer so se shajali kavalirji, hodila je večkrat, nego je bilo ljubo in ugodno njenemu možu. No, mati jo je bojda k sebi vabila in po gostem jej davala dragocene nadarke, katerih Milinský tudi ni bil posebno vesel.

Nekega dne se je čitala v peščanskih žurnalih med drugimi lokalnimi novostimi ta notica: — „(Z ljubovnikom je pobegnila)

„prekrasna žena obče spoštovanega profesorja M. zapustivši svojemu „možu dvoje malih otrok. Nje ljubovnik in odvodnik je bogat „Anglež, katerega je privabil v Budapešto glas o lepem ženstvu.“

Jaz se o tej novici nikakor nisem čudil, ni me iznenadila, takšne dogodbe so tukaj v Budapešti navadne in :

Casta refert castae genitricis filia mores,
Lascivae nunquam filia casta fuit.

Obžaloval pa sem srčno prijatelja Milinskega, spominal sem se prorokovanja grofa Zikonyja, kakor tudi Petronijevih besed: „Nullam esse feminam tam pudicam, quae non peregrina libidine usque ad furorem everteretur.“ — Dolgo sem razmišljeval, je li človeku bolje ženiti se ali samcem ostati, posebno v velikih mestih in v takšnih razmerah, kjer ženska odgoja ni boljša, kjer ženstvo razven svojih strastij in slastij ne pozna nobenih drugih dolžnostij in čednostij, in konečno sem iskreno Boga hvalil, da sem še, da sem že — star samec.

Ko je Milinský po polnem zvedel svojo nezgodo, pokazal se je pravega moža. Prešinila mu je dušo najbridkejša žalost, pa zato se ni togotil, nobene žale besede ni izpregovoril; molčal je, svoje nezveste žene ni več v misel vzel, kakor da bi je nikoli ne bil poznal. Bila ga je zdaj večja skrb teh nedolžnih otročičev, katera je mati tako nesramno zapustila. Odgojeval je oba po vsej svoji zmožnosti in razumnosti tako, da bi živela nekdam sebi na čast in zadovoljnost, očetu na ponos in veselje, društvu človeškemu pa na blagost in slavo. Bog je Milinskega pravo očetovsko skrb vidno blagoslovil: oba sta zdravo rasla in čilo se razvijala na telu in duši tako, da bi bolje noben roditelj ne mogel želeči. Nikoli ni gledal slikar lepših idealov, nego je bila ta mladostna dvojica, šestletni sinek in petletna hčerka; nikdo si ne more misliti milejšega prizora, nego to dvojico igrajočo in učečo se s svojim očetom. Milinský je tedaj menda vendar bil srečen oče, menda srečen človek?

Kaj pa je človeku nezvestejšega nego je sreča? —

Vso Milinskega radost je porazila pogubna difterida ter umorila mu v malo dneh sinka in hčerko, kakor bridki mrzaz nenadoma prišedši od ledenega severa pomori v pomladanski noči nadepolno cvetje. —

Milinský je vso svojo srečo pokopal, pa ni se togotil, ni se jokal. Njegova duševna boleost je bila prevelika, da bi jo bil svetu

mogel kazati. Ni prelival solz, tolažnic človeške žalosti; srce mu je otrpnilo. Molčal je in strmel s plaho in čudno lesketajočimi očmi tja in sem; nem nemir ga je preganjal noč in dan. Ni vedel, kaj bi počel, kam bi se dejal. Bil je povsod sam — sebi na poti. Ni bilo za njega tako goreče ljubezni, da bi bila njegovo otrpnelo srce ugrela; bil je sam in zapuščen! —

Ni dolgo trajalo in zbolel je Milinský na tifusu. Ta huda bolezen ga je napala z vso silo ter brz otela mu vso zavest; prijateljev in znancev ni več spoznaval, in govoril je le v delirnem domišljenji. V tem položaji so prihajale bolniku na prisluženje samostanske sestre „božje ljubezni“. Da, te preblage duše se po pravici imenujejo sestre ali hčere božje ljubezni, ker v njih gori in deluje prava božja ljubezen k trpečemu človečanstvu, s katero opravljajo svoj težavni posel. Dobro in zlo, dva najvišja principa v vsem moralnem in — rekel bi tudi v vsem materijalnem — svetu, razodevata se najpopolneje v ženstvu. Ženstvo nam prouzročuje nebesa ali pekel, — baš kakeršno je ob zadanih prilikah. Blage ženske so pravi angelji božji, katere stvarnik na zemljo pošilja, da nam tukaj dejanski oznanjujejo božjo ljubezen ter nas osrečujejo z nebeško blaženostjo. Kdo bi takšnih ženskih ne častil? —

Milostivi Bog je Milinskemu bridko trpljenje in smrtno bolezen osladil in olajšal. Ko je milosrčna sestra brezvestnemu bolniku hladila žareče vročo glavo in ko se je ta nekoliko probudil k zavesti ter ozrl na ljubeznivo mu postrežnico, ostrmel je nekako začuden, potem pa se mu je upalo lice zažarilo v čudni radosti, solze so se mu zasvetile v očeh, in z ihtečim glasom je vzkliknil: „Aranka, Aranka! preljubljena Aranka moja! ti angelj moj! ti si prišla, — ti me še ljubiš, — ti pri meni ostaneš, — ti me več ne zapustiš! — Kako dolgo te ni bilo! — Ti dolgo nisi videla najinih ljubljencev. — O kako sta lepa in mila najina otročiča! — Kako se jih boš zdaj veselila! — Pa bila sta angeljčka bolna, in tebe ni bilo pri njih, — ljudje so jih torej odnesli tja ven, tja, kjer rožice cveto, katere sta tako rada nabirala v šopke in spletala v vence, — no, jaz grem po nje, dovedem jih sem, da se skupaj veselimo. — Tudi jaz sem bil bolen, — zlo zlo sem žaloval, da tebe ni bilo tukaj, — pa zdaj sem drugoč zdrav, drugoč vesel, da si ti, zlata Aranka moja, tukaj, ti srce moje, moje življenje. — Saj sem vedel, da me še ljubiš, — da k meni prideš, — da me ne zapustiš. — Zdaj hočem

peti, — veselo prepevati vse tvoje ljubljene pesence, katere sva prepevala, ko si bila še moja učenka, moja nevesta in moja ženka“. —

Tako in jednako je bolnik delirno govoril ter začel peti in prepeval je jedno pesenco za drugo, dokler ni spél zadnje pesni in tako pevaje vzdihnil svoje blage duše.

* * *

Zadnjih Vseh Svetnikov dan sem obiskal pokojnega prijatelja grob; bil je lepo okrašen in z venci obložen. Mislil sem si takoj, kdo je ta grob tako okrasil in z venci obložil; kar ugledam dotični napis, ki pravi: „Svojemu ljubljenemu in nepozabljivemu učitelju hvaležni učenci.“ — Videl sem jih žalujoče okoli groba stati. — Ob tem prizoru se mi je oko zasolzilo in vzdihnil sem: V miru počivaj, prijatelj, blagor tebi učitelju, ki živiš v hvaležnih srcih svojih učencev! Ti nisi umrl, tvoje življenje ni bilo zastonj, ni bilo neplodno; dobro seme, katero si ti z mnogim trudom sejal za človeško prosveto in občno blagost, klije, raste, razcveta se in stoteri sad bode rodilo. Lehka ti bodi zemlja, sladko počivaj v grobu, katerega ti krasi najdražejši spomenik: hvaležnost učitelju nadepolne mladosti! —

* * *

Ob usodi gospe Hiúsághyjevke in njenih dveh hčerá še nekoliko besed. Aranka Milinska je pobegla s svojim ljubovnikom Angležem s prva v Pariz. Potem se je klatila ž njim po različnih mestih, dokler se je ta ni naveličal ter jo pustil. — Zdaj slovi v nekem znanem, a slaboglasnem zavodu v Hamburgu, njena sestra pa v enakem zavodu v Berolinu „Unter den Linden“. — Gospa Hiúsághyjevka ima v Pešti obče znan zavod, kjer se dame in kavalirji shajajo, na čest in slavo — Veneri!

